

ATEBE

Dinî Arařtırmalar Dergisi
Journal for Religious Studies
e-ISSN: 2757-5616

ATEBE Dergisi | Journal of ATEBE

Sayı: 8 (Aralık / December 2022), 211-231

Yahyâ'nın Şefaatnâme'si

Yahyâ's Şefâ'at-Nâme

Duygu Kayalık Şahin

Dr. Öğr. Üyesi, Bartın Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Osmanlı Türkçesi ve İslami Türk Edebiyatları Anabilim Dalı
Assistant Professor Dr., Bartın University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Ottoman Turkish and Islamic Turkish Literature
Bartın, Türkiye
dkayalik@bartin.edu.tr
orcid.org/0000-0002-9619-633X
ror.org/03te4vd35

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Arařtırma Makalesi / Research Article

Geliř Tarihi / Date Received: 12 Kasım/November 2022

Kabul Tarihi / Date Accepted: 18 Aralık/December 2022

Yayın Tarihi / Date Published: 31 Aralık/December 2022

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık/December

Atıf / Cite as: Kayalık Şahin, Duygu. "Yahyâ'nın Şefaatnâme'si". *ATEBE* 8 (Aralık 2022), 211-231.
<https://doi.org/10.51575/atebe.1197598>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir/This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (**Duygu Kayalık Şahin**).

Yayıncı / Published by: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi / Social Sciences University of Ankara.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

Yahyâ'nın Şefaathâme'si

Öz

İslamiyet'in Türkler tarafından kabul edilmesiyle birlikte Türk edebiyatında, İslamiyet'i konu alan eserler telif edilmiştir. Bu eserlerin bilhassa tevhid, naat, münâcât ve hâtîme bölümlerinde Allah'ın rahmetine ve Hz. Muhammed'in şefaatine nail olmak arzusunun dile getirilmesi bir gelenek hâline gelmiştir. Zamanla, şefaati konu edinen ve başta Hz. Muhammed olmak üzere Allah'ın şefaati etmesine müsaade buyurduğu kişilerden şefaati isteğinde bulunulan manzum ve mensur müstakil eserler telif edilmiştir. Bu eserler, dinî-tasavvufî türlerden ayrılarak şefaathâme olarak adlandırılmıştır. Şefaathâmelerin geneli, eski Anadolu Türkçesi döneminde telif edilen *Hikâye-i Kesikbaş*, *Hikâye-i Deve*, *Hikâye-i Güvercin*, *Hikâye-i Geyik*, *Hikâye-i Kız*, *Hikâye-i İsa*, *Hikâye-i İsmail* ve *Hikâye-i İbrahim* gibi dinî manzum hikâyelere anlatım ve üslup özellikleri bakımından benzemektedir. İslam dinini halka öğretmek amacıyla sade bir Türkçe ile kaleme alınan ve tahkiyenin ön planda olduğu bu hikâyelerden biri, muhtevastan dolayı şefaathâme türü içerisinde değerlendirildiğimiz *Şefaathâme-i Yahyâ*'dır. Çalışmamıza konu edilen bu eser, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Başlıklar Bölümü'nde 4042 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan ve içerisinde Süleyman Çelebi'nin (ö. 1422?) *Vesîletü'n-Necât*'ı ile eski Anadolu Türkçesi döneminde telif edilen dinî muhtevalı pek çok manzum hikâyenin bulunduğu yazmanın 155a-160a sayfaları arasında yer almaktadır. *Şefaathâme-i Yahyâ*, aruzun "fâ'ilâtün / fâ'ilâtün/ fâ'ilün" kalıbıyla ve mesnevi nazım şeklinde yazılmıştır. 154 beyitten müteşekkil bu eserde, Hz. Muhammed'in günahkâr ümmet için üzümlüp ağlaması, o esnada sohbetinde bulunan Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Ayşe ve Hz. Fatma'ya günahkâr kullara şefaati için ne yapacaklarını sorması ve onların da bu soruyu cevaplamaları tahkiye edilmiştir. Bu makalede, öncelikle şefaathâme hakkında bilgi verilmiştir. Ardından, *Şefaathâme-i Yahyâ*'nın dil, şekil, anlatım ve muhteva özellikleri incelenmiştir. Sonrasında ise Yahyâ'nın *Şefaathâme*'sinde ele alınan konunun Ömeroğlu'nun (ö. 14. yy) *Şefaathâme*'sinde, Pir Muhammed'in (ö. ?) *Şefaathâme*'sinde, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Y. Y. 520/2 numarada kayıtlı yazmanın 30a-34a yaprakları arasında bulunan müellifi meçhul bir şefaathâmede de yer alması sebebiyle bu dört metin mukayese edilmiştir. Farklı şairlerin kaleminde, aynı olay örgüsünün nasıl ifade edildiği bir tablo dâhilinde ortaya konmaya çalışılmıştır. Makalenin sonunda, *Şefaathâme-i Yahyâ*'nın transkripsiyonlu metni hazırlanarak araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk İslam Edebiyatı, Mesnevi, Dinî Hikâye, Şefaati, Şefaathâme-i Yahyâ.

Yahyâ's Şefâ'at-Nâme

Abstract

With the acceptance of Islam by the Turks, works on Islam have been copyrighted in Turkish literature. It has become a tradition to express the desire to attain the mercy of Allah and the intercession of Prophet Muḥammad, especially in the sections of tawhid, naat, munajat and hatime in these works. Over time, verse and prose detached works, which are about intercession and asking for intercession from people whom Allah has allowed to intercede, especially Prophet Muḥammad, have been compiled. These works were separated from the religious-mystical genres and named as *şefâ'at-nâme*. In general, the *şefâ'at-nâme* texts are similar to the religious stories such as *Hikâye-i Kesikbaş*, *Hikâye-i Deve*, *Hikâye-i Güvercin*, *Hikâye-i Geyik*, *Hikâye-i Kız*, *Hikâye-i İsa*, *Hikâye-i İsmâ'il* ve *Hikâye-i İbrâhîm*, which was written in the old Anatolian Turkish period, in terms of narration and style. One of these stories, which was written in plain Turkish in order to teach the

religion of Islam to the public, and in which the narration is at the forefront, is the *Şefâ'at-nâme-i Yahyâ*, which we consider a type of intercession due to its content. This work, which is the subject of our study, is on pages 155a-160a of the manuscript, which is registered with the inventory number 4042 in the Manuscript Donations Department of the Süleymâniye Library and contains Süleymân Çelebi's *Wasîlat al-Najât* and many verse stories with religious content that were copyrighted in the Old Anatolian Turkish period. *Şefâ'at-nâme-i Yahyâ* is written in the form of aruz prosody "fâ'ilâtün / fâ'ilâtün / fâ'ilün" and in the form of mathnavî verse. In this work, which consists of 154 couplets, Prophet Muḥammad was sad and weeping for the sinful ummah, and asking Abū Bakr, 'Umar, 'Othmān, 'Alī, 'Āyşe and Fāṭima, who were in his conversation at that time, what they would do to intercede. In this article, first of all, information about intercession is given. Then, the language, form, expression and content features of *Şefâ'at-nâme-i Yahyâ* are examined. Afterwards, Yahyâ's *Şefâ'at-nâme* 'Umaroghlu's *Şefâ'at-nâme*, Pir Muḥammad's *Şefâ'at-nâme* and *Şefâ'at-nâme*, which is located between leaves 30a-34a of the manuscript registered in the Topkapı Palace Museum Library, Y. Y. 520/2, are compared. It has been tried to reveal how the same plot is expressed in the pen of different poets through a table. At the end of the article, the transcribed text of *Şefâ'at-nâme-i Yahyâ* is prepared and presented to the researchers.

Keywords: Turkish-Islamic Literature, Mathnavî, Religious Story, Intercession, *Şefâ'at-nâme-i Yahyâ*.

Giriş

"Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma"¹ şeklinde tanımlanan şefaât, "Kıyamet gününde peygamberlerin ve kendilerine izin verilen sâlih kulların müminlerin bağışlanması için Allah katında niyazda bulunması"² anlamına gelmektedir. Kur'an'da "Allah katında, onun izin verdiği kimseden başkasının şefaati yarar sağlamaz."³ "Göklerde nice melekler var ki onların şefaati; ancak Allah'ın izniyle, dilediği ve hoşnut olduğu kimselere yarar sağlar."⁴ ve "O'nun izni olmaksızın, hiç kimse şefaatiçi olamaz."⁵ ayetleri gibi şefaât ile ilgili çok sayıda ayet bulunmaktadır. Kur'an'ın yanı sıra hadis kaynaklarında da "Başta Resûlullah olmak üzere bütün peygamberler, melekler ve salih kullar büyük günah işleyen müminlere şefaât edecektir."⁶ "Kıyamet gününde üç zümre şefaât edecektir. Peygamberler sonra âlimler sonra da şehitler."⁷ ve "Allah'a yemin

¹ İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük* (İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2011), 3/2960.

² Mustafa Alıcı, "Şefaât", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/411.

³ *Diyanet İşleri Başkanlığı Meali* (Erişim 28 Ekim 2022), Sebe' 34/23.

⁴ Yûnus 10/3.

⁵ Yûnus 10/3.

⁶ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, nşr. Muhammed Zühayr b. Nasr (b.y.: Dâru Tavki'n-Necât, 1422/2001), "Tevhid", 24; Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc, *el-Câmi'u's-sahîh*, nşr. Muhammed Fuad Abdülbaki (Beyrut: Dâru İhyâü't-Türâsî'l-Arabiyyi, ts.), "İman", 302.

⁷ İbn Mâce, *es-Sünen*, nşr. Salih b. Abdülaziz b. Muhammed b. İbrahim Âl eş-Şeyh (Riyad: Darussalam, 1991), "Zühd", 37.

ederim ki, elbette Osman, ümmetinden hepsi de cehennemlik olan yetmiş bin kişiye şefaata edecek ve onları cennete sokacak.”⁸ gibi şefaata ile ilgili hadisler yer almaktadır.⁹

Dinî-tasavvufi muhtevalı eserlerin tevhid, naat, münâcât ve hâtîme bölümlerinde şefaata peygamberi olarak vasedilen Hz. Muhammed’in şefaatine nail olmak arzusunun dile getirilmesi bir gelenek hâline gelmiştir. Zamanla şefaati konu edinen ve şefaata nâme olarak adlandırılan müstakil eserler telif edilmiştir. Şefaata nâmelerin Türk edebiyatındaki ilk örneği olarak XIV. yüzyılda yaşayan Ömeroğlu adlı bir şairin 125 beyitlik mesnevisi kabul edilir.¹⁰ Pir Muhyiddin Muhammed (ö. 16. yy) *Şefaata nâme* adıyla XVI. yüzyılda bir manzume kaleme almıştır.¹¹ Yine Mustafa Fevzi Efendi’nin (ö. 1924) 51 beyitten müteşekkil *İstişfâ nâme*’si de muhtevalı bakımından

⁸ Ebû Sücâ’ Şîrûye b. Şehredâr b. Şîrûye ed-Deylemî, *Firdevsü’l-ahbâr*. nşr. Muhammed es-Saîd el-Besyûnî Zağlûl (Beyrut: Dâru’l-kütübî’l-ilmîyye, 1986), 4/360.

⁹ Bu konu hakkında bk. Azat Toktonaliev, “Ayet ve Hadisler Bağlamında Şefaata Kavramı”, *AKADEMİAR Akademik İslam Araştırmaları Dergisi* 7 (Aralık 2019), 161-184; Yusuf Şevki Yavuz, “İslam’da Şefaata”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/412-415.

¹⁰ Eser üzerine yapılan çalışmalar için bk. Şükrü Elçin, “Ömeroğlu’nun Hazâ Kitâbu Dâsitân-ı Muhammed’i”, *Millî Folklor* 27 (Güz 1995), 61-63; Amil Çelebioğlu, *Türk Mesnevi Edebiyatı (Sultan II. Murad Devri 1421-1451)* (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 1999), 83; Serhat Küçük, “Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Eser: Ömeroğlu’nun Destân-ı Muhammed Mesnevisi”, *International Journal of Language Academy* 7/2 (Haziran 2019), 192-237. Küçük’ün “Bu çalışmayla birlikte bu eser ilk kez gün ışığına çıkmış olacak ve ilim âlemine tanıtılacaktır.” şeklindeki ifadeleri, 1995 yılında Elçin tarafından yayımlanan makaleyi gözden kaçırdığına işaret etmektedir. Ayrıca Ömeroğlu’nun *Şefaata nâme*’si hakkında bk. Sezer Özyaşamış Şakar, “Hazâ Kitâbu Şefâ’at-nâme”. *Osmanlı Araştırmaları* 28 (Aralık 2006), 123-150. Özyaşamış Şakar’ın Ömeroğlu’na atfettiği metin, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Y. Y. 520/2 numarada kayıtlı yazmanın 30a-34a yaprakları arasında “Hazâ Kitâbu Şefaata nâme” başlığıyla yer alan 102 beyitlik bir mesnevidir. Özyaşamış Şakar, metin içerisinde ve nüshada Ömeroğlu’na dair bir ibare yer almamasına rağmen metni Ömeroğlu’na atfetmiştir. Özyaşamış Şakar’ın Ömeroğlu’na atfettiği metin ile Ömeroğlu’nun *Şefaata nâme*’si üzerine yapılan ve yukarıda bahsi geçen diğer ilmî neşirler mukayese edildiğinde, bu metinlerin muhtevalı dışında bir paralellige sahip olmadığı anlaşılmıştır. Yaptığımız ilk incelemeler bu metnin, üslup, anlatım, tasvir, ifade ve kelime seçimi bakımından 154 beyitten müteşekkil olan ve bu çalışmaya konu edilen *Şefaata nâme-i Yahyâ*’nın muhtevalı bir nüshası olabileceğini düşündürmüştü. Ancak Ömeroğlu’nun ve Yahyâ’nın şefaata nâmeleri üzerinde detaylı incelemelerde bulunduğumuzda, Özyaşamış Şakar’ın ilim dünyasına kazandırdığı bu metnin Ömeroğlu’na veya Yahyâ’ya atfedilmemesi gerektiğine kanaat getirdik. Çünkü her ne kadar Yahyâ’nın eseri ile mezkûr metin arasında müşterek beyitler olsa da farklı kelime ve imgelerle kurulan beyitlerin ve ifadelerin sayısının daha fazla oluşu, Özyaşamış Şakar’ın neşrettiği metnin farklı bir müellife ait olabileceği düşüncesini kuvvetlendirmektedir.

¹¹ Eser üzerine yapılan çalışmalar için bk. Meliha Yıldırım Sarıkaya, *Pir Muhyiddin Şefaata nâme* (İstanbul: Önsöz Yayıncılık, 2012); Şahin Köktürk, “Şefaata-name ve Pir Muhammed’in Şefaata nâmesi”, *Turkish Studies* 9/6 (Bahar 2014), 761-771; Kenan Bozkurt, *Şefaata Kavramı ve Pir Muhyiddin’in Şefâ’at-nâmesi* (Ankara: Gece Kitaplığı, 2020); Abdulkadir Korkmaz, *Eski Türk Edebiyatında Şefâ’at-nâme Edebî Türü ve Pir Muhammed’in Şefâ’at-nâmesinin Millî Kütüphane (3772/1) Nüshası Üzerine Bir İnceleme (Tahlil-Metin-Dizin)* (İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022).

şefaatnâme türü içerisinde değerlendirilmektedir.¹² Ömeroğlu'nun ve Pir Muhyiddin'in eserlerinde tahkiye söz konusuyken Mustafa Fevzi Efendi sadece Hz. Peygamber'den şefaat dilemiştir. Şefaatnâme türündeki eserlerden biri de çalışmamıza konu edilen Yahyâ'nın Şefaatnâme'sidir.

Bu makale, Şefaatnâme-i Yahyâ'nın incelenmesinden ve manzumenin transkripsiyonlu metninden oluşmaktadır. Bu makalenin amacı, kaynaklarda ismi geçmeyen Şefaatnâme-i Yahyâ'yı araştırmacıların istifadesine sunarak edebiyat literatürüne katkı sağlamaktır.

1. Yahyâ'nın Şefaatnâmesi'nin İncelenmesi

1.1. Eserin Nüshası

Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü'nde 4042 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan ve içerisinde dinî manzumelerin bulunduğu yazmanın 155a-160a sayfaları arasında yer almaktadır. Kırmızı mürekkeple çizilen cetvel içerisinde çift sütun hâlinde yazılan eser, harekeli nesihle yazılmıştır. 5 varaktan oluşan bu nüshanın sayfalarında sabit bir satır sayısı bulunmamaktadır. Eserin başlığının farklı yazı tipi olması sonradan eklendiğini düşündürmektedir. 154 beyitten müteşekkil olan bu nüshanın sonunda "Temmetü'ş-Şefâ'at-nâme fî Rebi'i'l-evvel 1196" kaydı bulunmaktadır.

Baş: Başlayalum Allâh adıyla söze

Eyde çok hoş gele sözüm size

Son: Ger dilersiz bulasız oddan necât

'Aşk-ile diñ es-salât u ve's-selâm

1.2. Eserin Şairi

Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümünde yer alan nüshanın 155a sayfasında "Şefaatnâme-i Yahyâ" başlığı bulunmaktadır. Yine aynı nüshanın 160a sayfasında da "Yahyâ" ismi geçmektedir:

Bî-çâre Yahyâ'yı gör kim 'âsîdir

'Âsîlikde 'âsîleriñ hâsıdır (148)

Türk edebiyatında Yahyâ mahlasını kullanan çok sayıda şair bulunmaktadır. Eski Anadolu Türkçesi döneminde telif edilen hikâyelere benzemesi, Şefaatnâme-i Yahyâ'nın da bu dönemde yazılmış olabileceğini düşündürmektedir. Biyografik kaynaklarda, XIII-XV. yüzyıllarda Yahyâ

¹² Mehmet Şahin, *Mustafa Fevzi bin Numan'ın Hayatı Eserleri ve Dinî Edebiyatla İlgili Şiirleri* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006), 130-131.

mahlasını kullanan iki müellif yer almaktadır. Bunlardan ilki daha çok yazdığı mevlidle tanınan Yahyâ bin Bahşî (ö. ?) diğeri de *Menâhicü'l-İnşâ* adlı eser müellifi Yahyâ bin Muhammed el-Kâtib'dir (ö. 1479-80'den sonra). İki müellifin de şefaathâne yazdığına dair bir bilgiye rastlanılmamıştır.

1.3. Eserin Şekil, Vezin ve Kafiye Özellikleri

Şefaathâne-i Yahyâ, aruzun “fâ'ilâtün / fâ'ilâtün/ fâ'ilün” kalıbıyla ve mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır. 154 beyitten müteşekkil olan bu eserde, kafiyesi bozuk olan 4 beyit bulunmaktadır:

Halk çevre kaplayup odlar yakar
Zârî kılup yalvaram ben ol Hakk'a (66)

Eserde zaman zaman sadece redifle yetinilerek kafiyeye yer verilmediği de görülmektedir:

Ol zebânîler elinden od yalın
Baş yalın ayak yalın hem ceb yalın (69)

İmale, zihaf, vasl ve med gibi aruz uygulamalarının sıklıkla başvurulduğu bu eserde, vezne uymayan çok sayıda beyit bulunmaktadır. Aruz kusurlarının birçoğunun kelime ve hece fazlalığı/azlığından kaynaklanması, bu kusurların müstensihthen kaynaklandığını düşündürmektedir:

Ki mü'minler anası dedin sen baña¹³
Baş açup ümide geldim ben saña (112)

Mü'min hem Müslimân hem 'âsî¹⁴
Ol benim ogullarımdur kamusı (113)

Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ından sonra yaygınlık kazanan, bölüm aralarında Hz. Muhammed'e salavat getirilmesinin telkin edildiği vasita beyitlerine yer verme geleneğinin, *Şefaathâne-i Yahyâ*'da da bulunduğu görülmektedir:

Rûzî kılun Hak size Dârü's-selâm
Sıdk ile diñ es-salâtu ve's-selâm (127)

¹³ Vezin kusurludur.

¹⁴ Vezin kusurludur.

1.4. Eserin İstinsah Tarihi

Eserin sonunda “*Temmetü’ş-Şefâ’at-nâme fî Rebi’i’l-evvel 1196*”¹⁵ ibaresi bulunmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinin imla hususiyetlerinin ve kelime dağarcığının bulunduğu *Şefaât-nâme-i Yahyâ*'nın sonunda yer alan bu zaman ibaresinin, telif tarihinden ziyade istinsah tarihi olduğu düşünülmektedir.

1.5. Eserin Muhtevası

Farklı mürekkep dolayısıyla sonradan eklendiğine kanaat getirdiğimiz “*Şefâ’at-nâme-i Yahyâ*” başlıklı eserin 1-7. beyitlerinde Allah adıyla söze başladığını ifade eden müellif, duyduğu bir rivayeti anlatacağını bildirmiştir.¹⁶ 8-23. beyitlerde Hz. Muhammed’in bir gün Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Fatma ve Hz. Ayşe’yle birlikte sohbet ederken, Hz. Muhammed’in ağlaması üzerine Hz. Ebû Bekir’in ona neden ağladığını sorması anlatılmıştır. 24-29. beyitlerde Hz. Muhammed’in günahkâr ümmeti için ağladığını ifade etmesi ve sohbetle bulunanlara günahkâr ümmeti kurtarmak için ne yapacaklarını sorması tahkiye edilmiştir. Hz. Ebû Bekir’in, günahkâr kulların günahlarının yarısını üstleneceğini, cennete girmesini buyursalar dahi girmeyip onların yerine azap çekeceğini ifade ettiği belirtilmiş ve bu cevap karşısında Hz. Muhammed’in sevindiği anlatılmıştır.

30- 34. beyitlerde Hz. Muhammed’in Hz. Ömer’e ne yapacağını sorması üzerine, onun çok ağlayıp feryad edeceğini ve üç bölükten birini kurtarıncaya kadar çalışacağını dile getirdiği ifade edilmiştir. 35- 52. beyitlerde Hz. Muhammed’in Hz. Osman’a aynı soruyu yöneltmesi üzerine Hz. Osman’ın, kendisinin Hz. Ömer kadar faziletli olmasa da elinden geldiğince çalışacağını ve üç bölükten birini getireceğini söylediği anlatılmıştır. Hz. Ali’nin de hesap günü günah-sevap terazisi kurulduğunda cehennem önünde durup günahkâr ümmet için başını dahi verebileceğini ifade etmesi kaleme alınmıştır.

53-99. beyitlerde Hz. Ayşe’ye aynı sorunun yöneltilmesi ve Hz. Ayşe’nin kendisinden önce Hz. Fatma’ya söz verilmesini rica etmesi; bunun üzerine Hz. Fatma’nın kıyamet kopunca mizan terazisini tutacağını ve günahkârlardan taraf olacağını; Allah’tan onlar için af dileyeceğini ve gerekirse onlar yerine cehennemde yanacağını; Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’in kanlı gömleklerinin hürmetine onlar için af dileyeceğini belirttiği anlatılmıştır. 100-127. beyitlerde Hz. Ayşe’nin ilk başlarda ne yapacağını söylemeyi istememesi sonrasında da saçını başını paralayıp secdeye kapanarak ağladığını; asi ümmet için cehenneme girebileceğini ve onların yerine azap

¹⁵ Rebi’ü’l-evvel 1196=Şubat/Mart 1782.

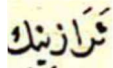
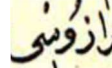
¹⁶ *Şefaât-nâme-i Yahyâ*'ya konu edilen bu rivayete hadis kaynaklarında rastlanılmamıştır. Rivayetin geçtiği eser için bk. Seyyid Eyyûb b. Sıddîk, *Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn* (İstanbul: Hakikat Yayınları, 2014), 487.

çekebileceğini belirtip gözyaşlarının sele dönmesi üzerine herkesin ve her şeyin ağladığı belirtilmiştir. 128- 147. beyitlerde Cebrâil'in Hz. Muhammed'in yanına gelerek Hz. Ayşe'nin daha fazla üzülmemesini söylemesi, Allah'ın onun hürmetine asi kulları bağışladığını bildirdiği ve Hz. Muhammed'in bu haber karşısında sevindiği tahkiye edilmiştir.

148-154. beyitlerde ise kendisini günahkârların en günahkârı olarak vafeden Yahyâ, Hz. Muhammed ve Hz. Ayşe'nin hürmetine bu metni okuyanın, dinleyeninin ve yazanın bağışlanmasını dilemiştir.

1.6. Eserin Dili ve Anlatım Özellikleri

Hız. Muhammed ve Hz. Ayşe'nin hürmetine günahkâr kulların affedileceğinin anlatıldığı tahkiyenin ön planda olduğu *Şefaathâme-i Yahyâ*, sade ve açık bir Türkçe ile yazılmıştır. Arapça ve Farsça kelimelerin yer aldığı metinde, Arapça ve Farsça tamlamalar ise nadiren kullanılmıştır. "Gerçek-durur" (155a), "idüben" (159a), "görmeyesiz" (157a), "durısar" (157a), "işidicek" (158a), "urdi" (158b), "buyurgıl" (156b) örneklerinde görüldüğü üzere eski Anadolu Türkçesi özelliklerinin yer aldığı metinde, "tamu" (156b), "aña" (159b), "anda" (155b), "olar" (155a) gibi çok sayıda arkaik kelimeye yer verilmiştir.

Harekeli nesih ile yazılan nüshada harekeyle ses de türetilmiştir. Aynı kelimelerin harekelendirilmesinde ve örneğinde de olduğu gibi tutarsızlıklar görülmektedir.

Dört halife ile Hz. Fatma ve Hz. Ayşe'nin şefaathçi olacağının bir kurgu dâhilinde tahkiye edildiği *Şefaathâme-i Yahyâ*'da diyalog tekniğine başvuran şair, olayları hâkim bakış açısıyla¹⁷ anlatmıştır:

'Alî'ye soñra didi yâ 'Alî
Seniñ elüñden gelen nedür velî (42)

'Alî eydür ve'd-duhâ yüzli nebî
Yerde gökde cümle halkıñ sevdiği (43)

Şefaath hakkında duyduğu bir rivayeti anlatacağını okura bildiren Yahyâ, bu tutumuyla açıklayıcı bir üslup ortaya koymuştur:

Bir rivâyetdür ululardan bize

¹⁷ "Hâkim bakış açısında anlatıcı, Tanrı gibi her şeyi bilme ve görme yeteneğine sahiptir." bk. Nurullah Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi* (Ankara: Öncü Yayınları, 2004), 106.

Ol rivâyet nicedür eydem size (7)

Yahyâ Efendi, eserin muhtelif yerlerinde nida sanatını kullanarak okuru metne dâhil etmiş, kaleme alacağı konuya dikkat çekmiştir:

İşit imdi neyledi Rabbü'l-Celîl
Mustafâ'ya nâzil oldu Cebrâ'il (129)

Aç gözüñi sen de gâfil olmagıl
Vir salavât Resûl'e olma bahîl (145)

Anlatıyı kurgularken anlatıdan uzaklaştığını fark eden şairin, yönlendirici bir üslupla okurun dikkatini tekrar metne çektiği de görülmektedir:

Yine geldik Mustafâ'nın sözine
Döndi bakdı 'Â'îşe'niñ vechine (53)

1.7. Şefaatnâme-i Yahyâ'nın Ömeroğlu'nun Şefaatnâme'si, Pir Muhammed'in Şefaatnâme'si ve Müellifi Meçhul bir Şefaatnâme ile Mukayesesi

124 beyitten müteşekkil Ömeroğlu'nun Şefaatnâme'sinde, 1820 beyitten oluşan Pir Muhammed'in Şefaatnâme'sinin bir bölümünde, 102 beyitlik müellifi meçhul bir Şefaatnâme'de¹⁸ ve 154 beyitten müteşekkil Şefaatnâme-i Yahyâ'da ele alınan konu müşterektir. Hz. Muhammed'in Hulefâ-yı Râşidîn ile Hz. Ayşe ve Hz. Fatma'ya günahkâr kullara şefaati için ne yapacaklarını sormasının ve onların da bu soruyu cevaplamalarının tahkiye edildiği bu eserlerde, farklı ifadelerle ve anlatım özellikleriyle bir kurgu ihdas edildiği görülmektedir. Mesnevi nazım şeklinde kaleme alınmış olan mezkûr metinlerin telif tarihlerinin tam olarak bilinmemesi, hangi şairin bir diğerinden etkilenmiş olabileceği hakkında çıkarımda bulunmamızı zorlaştırmaktadır.

Bahsi geçen dört eserde yer alan Hz. Fatma'nın günahkâr kulların affi için yapacağı şeyleri anlattığı ilgili beyitler aşağıdaki tabloda gösterilerek, mezkûr konunun farklı şairlerin kaleminden nasıl ifade edildiği ortaya konmaya çalışılmıştır:

Yahyâ'nın Şefaatnâme'si	Müellifi Meçhul Bir Şefaatnâme	Ömeroğlu'nun Şefaatnâme'si	Pir Muhammed'in Şefaatnâme'si
Hasan'ın ağulu gömlegin alam Aâlayam feryâd idem zârî kılam (88)	Hüseyn'in kanlu gömlegin alam Feryâd idem aâlayam zârî kılam (64)	Hasan'ın ol ağu gönlegini Elüme alam terâzüye anı (63)	Zârî vü feryâd şu denlü kılam Hasan'ın ağulu gömlegin alam (1506) Getüreler terâzüya anları

¹⁸ Özyaşamış Şakar'ın Ömeroğlu'na atfettiği şefaatnâme.

Yine varam mizânın bir yanına Çäre olam ‘aşileriñ cânına (89)	Anı koyam mizânun şaâ yanına Meded idem ‘aşileriñ cânına (65)	Ümmetüm müzdine koldaş idem Ol terâziye ‘aceb tuñ iş idem (64)	Komayalar boynın bura ol cânları (1526) Günâhları sevâbları tartıla Şol sevâbı ağır gelen kırtıla (1527)
Anıñ ile toğrı gelmez mi hisâb Çok ola yazukları ger bi-hisâb (90)	Anıñ ile ağır gelmezse sevâb Günâhları çok olsa göre ‘azâb (66)	Ger ağır gelür ise müzdeleri ‘Afv kılmaz ise Çalabum anları (65)	Anlarıñ kim yazuğı ağır gele Ol günâhkâr ümmetün zârî kıla (1528)
Hüseyn’in kânlu gömleğin alam Zârî kılam çağırım tırı kelâm (91)	Hasan’ın ağulu gömleğin alam Anı mizânun üstine koyam (67)	Ol Hüseyn’in kânlu gönlegün alam Getürem terâzi kırtına gelem (66)	Hüccetüm koyam iki gömlek ile Sevâbları ola kim ağır gele (1529)
Eydem-ki ey rahmeti çok rahmeti Bize bunlarsız gerekmez cenneti (92)	Ağlayu ağlayu dökem yaşımı Ümmetün yolına koyam başımı (68)	Ümmetüm müzdi üstine anı Koyam idem yâ Rahîm ayağın (67)	Biri biri üstine koyam anı Ola kim ağır gele sevâb yanı (1530)
Ol sevâb üzerine uram anı Ağır ola terâziniñ ol yanı (93)	Anıñ ile ağır gelmezse açam başım Feryâd idem ağlayam dökem yaşım (69)	Bu şehidler kırtına sensin ata Sen kerimsin dâ’imâ bize hâta (68)	Diyem şehid kânı içün iy Huzâ Atamuñ ümmetine kılama cezâ (1531)
Der nice-kim dağı koyam üstüne Yalvaram ol Muştafâ’nıñ dostına (94)	Dir ki nice kim dağı koyam üstüne Yalvaram ol Muştafâ’nıñ dostına (70)	İşbu gönlek hâtırıçun yâ Kerim Ümmetüme sen rahmet eyle yâ Rahîm (69)	Bu şehidler hürmetiçün ilâhî Kerem kıl bugün ‘afv eyle günâhı (1532)
Anca yalvaram Haqq’a zârî kılam Tâ baña bağışlaya ‘âşî gulâm (95)	‘Aşileri kımayam ileteler Koy baña ne iderlerse ideler (71)	Başımıñ derincüğin alam ele Başımı terâziye ben de bile (70)	Sevâb yanı az olur ise şoyam Başum açam maqramemi de koyam (1533)
Vardur ümizim ola sözüñ kabul Benim iş-budur sözüñ bil yâ Resül (96)	‘Aşileri dileyem Allâ’dan kırtaram Cânlarımı ben ‘azâbdan kırtaram (72)	Başımıñ derincüğin alam ele Başımı terâziye ben de bile (70)	Koyam anı da sevâblarun yanına Meded idem ‘aşileriñ cânına (1534)
Anıñ ile olmaya açam başım Ağlayam efgân idem dökem yaşım (97)	Umudumdur ki hâcetim ola kabul Benim dağı budur sözüñ yâ Resül (73)	Şaçımı ben aşikâre kılam mañlûka Kim beni Hayyü’l-bekeâ esürgeye (71)	Şaçımı çözem kelep kelep Haqq’a Hâşâ lillâh kim benüm ‘ırzum yıka (1535)
İşidicek hoş sevindi Muştafâ Ol-dem anda Fâtıma’ya kıldı du‘â (98)	El getürdi fahr-ı ‘âlem o dem Fâtıma’ya bir du‘â itdi o dem (74) ¹⁹	Ümmetüm bağışla baña Çalâb Hem kılalalar anda du‘â müstecâb (72)	Tagıdam saçum açuğiken başum Ağlayam feryâd idem saçam yaşum (1536)
		Ahmed eydür ey cânun cânı	Halk şuçuma bağa gayretdür Haqq’a

¹⁹ Özyaşamış Şakar, “Hazâ Kitâbu Şefâ’at-nâme”, 129-130.

Yahyâ'nın Şefaathâne'si

		Yarlıgaya Hakk Calab her dem seni (73) ²⁰	Umaram esirgeye Hayyü'l-bekâ (1537) Umaram hep ümmetüñ bağışlaya Benüm ile Hakk keremler işleye (1538) ²¹
--	--	--	--

Değerlendirme

Bu çalışmada, Hz. Muhammed'in günahkâr ümmet için üzülüp ağlamasını, o esnada sohbetinde bulunan Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Ayşe ve Hz. Fatma'ya günahkâr kullara şefaathâne için ne yapacaklarını sormasını ve onların da bu soruya cevap vermelerini konu alan *Şefaathâne-i Yahyâ* adlı mesnevi incelenmiştir. 154 beyitten oluşan bu manzume, aruzun "fâ'ilâtün /fâ'ilâtün/ fâ'ilün" kalıbıyla yazılmıştır. *Şefaathâne-i Yahyâ*, Hz. Muhammed'e şefaatte bulunması için arzuların dile getirildiği bir eser değil, dört halife ile Hz. Ayşe ve Hz. Fatma'nın nasıl şefaathâne olacaklarını anlattıkları tahkiyevî bir eserdir. Hâkim bakış açısıyla anlatılan mezkûr hadise, sade ve açık bir Türkçe ile kaleme alınmıştır. *Şefaathâne-i Yahyâ*, XIV. yüzyılda İslamiyet'in halk arasında yayılmasına yardımcı olan ve birçok nüshası bulunan *Hikâye-i Kesikbaş*, *Hikâye-i Deve*, *Hikâye-i Güvercin*, *Hikâye-i Geyik*, *Hikâye-i Kız*, *Hikâye-i İsa*, *Hikâye-i İsmail* ve *Hikâye-i İbrahim* gibi mevlid hikâyeleri olarak bilinen hikâyelerle üslup, anlatım ve dil hususiyetleri bakımından paralellik göstermektedir.

Şefaathâne-i Yahyâ'nın konusu Ömeroğlu'nun *Şefaathâne*'sinde, Pir Muhammed'in *Şefaathâne*'sinde ve müellifi meçhul bir *Şefaathâne*'de de yer almaktadır. Aynı veya yakın yüzyıllarda telif edilmiş olduğu düşünülen bu eserlerde aynı motiflerin kullanılması ve aynı olay örgüsünün tahkiye edilmesi, müelliflerin birbirlerinden etkilendiğini düşündürmektedir. Eski Anadolu Türkçesinin dil hususiyetlerinin bulunduğu bu eserde arkaik kelimelerin çok sayıda kullanılması ve XIV. yüzyılda telif edildikleri düşünülen bahsi geçen hikâyelerle benzer dil ve anlatım hususiyetlerinin müşahede edilmesi, eserin telif tarihi hakkında bir değerlendirme yapmamıza imkân sağlamaktadır.

Çalışma neticesinde, edebiyat tarihlerinde ve şefaathâne türü hakkında yapılan çalışmalarda yer almayan *Şefaathâne-i Yahyâ*'nın transkripsiyonlu metni hazırlanarak ilim dünyasına kazandırılmış ve araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

²⁰ Küçük, "Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Eser: Ömeroğlu'nun Destân-ı Muhammed Mesnevisi", 203-204.

²¹ Korkmaz, *Eski Türk Edebiyatında Şefâ'at-nâme Edebî Türü ve Pîr Muhammed'in Şefâ'at-nâmesinin Millî Kütüphane (3772/1) Nüshası Üzerine Bir İnceleme*, 385-388.

Kaynakça

- Alıcı, Mustafa. “Şefaât”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 38/411-412. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2011.
- Bozkurt, Kenan. *Şefaât Kavramı ve Pîr Muhyiddîn’in Şefâ’at-nâmesi*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2020.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmi’u’s-sahîh*. nşr. Muhammed Zühayr b. Nasr. b.y.: Dâru Tavki’n-Necât, 1422/2001.
- Çelebioğlu, Amil. *Türk Mesnevi Edebiyatı (Sultan II. Murad Devri 1421-1451)*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 1999.
- Çetin, Nurullah. *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Öncü Yayınları, 2004.
- Deylemî, Ebû Şücâ’ Şîrûye b. Şehredâr b. Şîrûye. *Firdevsü’l-ahbâr*. nşr. Muhammed es-Saîd el-Besyûnî Zağlûl. Beyrut: Dâru’l-kütübi’l-ilmîyye, 1986.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Meali*. Erişim 28 Ekim 2022. <https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf>.
- Elçin, Şükrü. “Ömeroğlu’nun Hazâ Kitâbu Dâsitân-ı Muhammed’i”, *Milli Folklor*, 27 (Güz 1995): 61-63.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî. *es-Sünen*. nşr. Salih b. Abdülaziz b. Muhammed b. İbrahim Âl eş-Şeyh. Riyad: Darussalam, 1991.
- Korkmaz, Abdulkadir. *Eski Türk Edebiyatında Şefâ’at-nâme Edebî Türü ve Pîr Muhammed’in Şefâ’at-nâmesinin Millî Kütüphane (3772/1) Nüshası Üzerine Bir İnceleme (Tahlil-Metin-Dizin)*. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2022.
- Köktürk, Şahin. “Şefaât-name ve Pir Muhammed’in Şefaâtnamesi”. *Turkish Studies* (Bahar 2014): 761-771.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7099>
- Küçük, Serhat. “Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Eser: Ömeroğlu’nun Destân-ı Muhammed Mesnevisi”. *International Journal of Language Academy* 7/2 (Haziran 2019): 192-237.
- Müslim, Ebû’l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *Câmi’u’s-sahîh*. nşr. Muhammed Fuad Abdülbaki. Beyrut: Dâru İhyâ’ü’t-Türâsî’l-Arabiyyi, ts.
- Özyaşamış Şakar, Sezer. “Hazâ Kitâbu Şefâ’at-nâme”. *Osmanlı Araştırmaları* 28 (Aralık 2006): 123-150.
- Seyyid Eyyûb b. Sıddîk. *Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn*. İstanbul: Hakikat Yayınları, 2014.
- Şahin, Mehmet. *Mustafa Fevzi bin Numan’ın Hayatı Eserleri ve Dinî Edebiyatla İlgili Şiirleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006.

Toktonaliev, Azat. "Ayet ve Hadisler Bağlamında Şefaathâne Kavramı", *AKADEMİAR Akademik İslam Araştırmaları Dergisi* 7 (Aralık 2019): 161-184.

Yavuz, Yusuf Şevki. "İslam'da Şefaathâne". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 38/412-415. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Yıldıran Sarıkaya, Meliha. *Pir Muhyiddîn Şefaathâne-name*. İstanbul: Önsöz Yayıncılık, 2012.

Metin²²

[155a]

Şefâ'at-nâme-i Yahyâ

(fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün)

1. Başlayalım Allâh adıyla söze
Eyde çok hoş gele sözüm size²³
2. Hâk Çalab'dan ger bize tevfiğ ola
Raḥmeti ger bize hem refiğ ola
3. Hoş naşihat hem ğarîb u hem 'acîb
İşdürse sözümi müftî ḥaṭîb
4. Deyeler aḥsende muṭlak Hâk-durur
Hem Resûl'in ḥadışi gercek-durur
5. İşbu söziñ cümlesi gercek ola
Birbirinden hem sözim gökcek ola
6. Ma'nâsı beñzer gülistâna ey ḥoca²⁴
Ağ kızıl gül diresin ucdan uca
7. Bir rivâyetdür ululardan bize
Ol rivâyet nicedür eydem size
8. Bir gün oturmuş idi faḥr-i ciḥân
Enbiyâlar serveri tâc-ı 'ayân
9. Ol Ebû Bekir 'Ömer 'Osḡmân 'Alî
Ḥâzır idi ol sâ'at bu dört velî
10. Fâṭıma ile 'Â'îşe de geldiler²⁵
Bir zamân ḥalvetde şoḡbet kıldılar

11. Muştafâ söyler bunlar diñler idi
Her biri bir dürli ḥâl añlar idi12. Vaşf iderdi Muştafâ âḡireti
Âḡ idüp aḡlar idi katı katı13. Ol Ebû Bekir dedi anam atam
Hep fidâ olsun saña yâ muḡterem

[155b]

14. Şöyle niçün aḡlarsın katı katı
Bir bilelüm biz daḡı bu ḡasreti15. Resûl eydür ben nice aḡlamayam
Ümmet için nice bel bağlamayam16. Ümmetim öñinde bir yol var uzun
Ḡatı düş-vâr iş-durur ümmet zebûn17. Ümmetimden 'âşiler ḡod çok-
durur
Pes ḡayırdan günâhı artuğ-durur18. Ḡaybı çok gibi aḡır yolu katı
Baḡrımı deldi bu ümmet ḡasreti19. Ey yârenler aḡlamadın ne kılam
Aḡlayup ta anlara dermân olam20. İmdi pes kim her biriñiz irişiñ
Eliñüzden geldüginde dürişiñ21. Benim ile ṡoḡru yola varmaga
Çâre eyleñ ümmeti ḡurtarmaga

²² Metni oluştururken transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır. Her beyite sıra numarası verilmiş, vezin kusurları dipnotlarda belirtilmiştir.

²³ Vezin kusurludur.

²⁴ Vezin kusurludur.

²⁵ Vezin kusurludur.

22. Bunlar eydür elümüzden geleni
Söyleyelim yarın anda olanı
23. Tâ ki gönlüñ anıñ ile avına
Şâz oluben işbu cânıñ sevine
24. Şiddik eydür gönlüñi hoş tut yâ
Resûl²⁶
Ol mübârek gönlüñi kıлма melûl
25. Ümmetüñden ne kadar ola 'âşî
Benim olsun yazıgıñın yarısı
26. Anlar için baña itsünler 'azâb
Tanık olsun sözime hem Hâk Çalab
27. Ol arada aşlâ yüz döndürmeyem
Uçma gir derler ise girmeyem²⁷
28. Turam anda dürişem ümmet için
Bunda bu sen itdügüñ himmet için
[156a]
29. Hoş sevindi bu söze ol Muştafâ
Dedi Hâk virsin saña zevk u şafâ
30. Döndi bağıdı 'Ömer'e dir yâ 'Ömer
'Âşî ümmetlerime senden ne var
31. Tâ ki elden ne gelürse bitürem
Ben dağı üç bahşında birin
getürem²⁸
32. Tanık ol sen işbu sözden
dönmezem
- Cehd idüben dürüşem uşanmazam
33. Ağlayayam zârî kılam yırtam
yıkam²⁹
İnşâ'allâh zârıma ol Hâk bağa
34. El getürüp fahr-i 'âlem Muştafâ
Döndi 'Ömer'e dağı kıldı du'â
35. Döndi Aḥmed 'Osmân'a andan
hemân
Seniñ elüñden gelen nedür fülân
36. 'Osmân eydür fazl-ı 'Ömer çok-
durur
Tâkatim benim 'Ömerce yok-durur
37. Ben 'Ömerce kaçan işi bitürem
Ben dağı üç bahşında birin
getürem³⁰
38. Şol ki elden geleni terk itmeyem
'Âşîleri anda koyup gitmeyem
39. Çalışam çün zârlıklar eyleyem
İnşâ'allâh geçe sözim söyleyem
40. İtmeyem elden takşîr geleni³¹
Er degildür ol takşîr ide olanı³²
41. 'Osmân'a dağı du'â itdi yine
Alkış itdi bunlara döne döne
42. 'Alî'ye soñra didi yâ 'Alî³³
Seniñ elüñden gelen nedür velî
43. 'Alî eydür ve'd-duḥâ yüzli nebî

²⁶ Vezin kusurludur.

²⁷ Vezin kusurludur.

²⁸ Vezin kusurludur.

²⁹ Vezin kusurludur.

³⁰ Vezin kusurludur.

³¹ Vezin kusurludur.

³² Vezin kusurludur.

³³ Vezin kusurludur.

- [156b]
- Yerde gökde cümle halkıñ sevdügi
44. Ben ne deyem kim mürüvveddür
işim
Terk idem ben ‘aşiler için başım
45. Ol zamān kim şori hisāb şorıla
Müzd ü yazık terāzūsı kurlıla
46. Ben varam çün tamu öñünde
turam
‘Aşiler için başım terkin uram
47. Ümmet için baña kılsunlar cefā
Tanık ol sen bu söze yā Muştafā
48. Faḥr-i ‘ālem du‘ā kıldı ‘Alī’ye
Tañrınıñ arslanı gerçek veliye
49. Göñüli hoş oldu bu himmet için
Kim çalışdılar bunlar ümmet için
50. Pes ümizdür ki yarın kırtaralar
Bun deminde cümle feryād ideler
51. Ümmet iseñ Allāh adın yād kıl
Vir şalavāt Muştafā’ya şāz kıl
52. Yine geldik Muştafā’nıñ sözine
Döndi baqdı ‘Ā’işe’niñ vechine
53. ‘Ā’işe’ye dedi-kim yā ‘Ā’işe
Gerekdür oğullar için ana tırışa³⁴
54. Sen anasın ‘aşiler seniñ oğluñ
Göreyin nedür seniñ veli söziñ
55. ‘Ā’işe eydür Fāḫıma var iken baña³⁵
Ne sözüüm var kim anı deyem saña
56. Sen buyurgıl Fāḫıma ilk söyleye
Ümmetiñ aḥvālin şerḥ eyleye
57. ‘Ā’işe der faḥr-i ‘ālem Muştafā
Böyle didi şāḥib-i zevḫ u şafā
58. Fāḫıma der buyurdu böyle babam
İşbu sözi cümle bile ḥāş u ‘ām
- [157a]
59. Gün gele kim beni siz görmeyesiz
Ol ḥayr ānda gereğini şorasız
60. Böyle dedi hem ḥaḫkuñda ol Resül
Senden öñdin söylemek edeb degil
61. ‘Ā’işe and içdi vallāh dimeyem
Fāḫıma’dan öñde söz söylemeyem
62. Çünkü ilhām oldu Fāḫıma söyleye³⁶
Fāḫıma der vaḫt-i kıyāmet kopa
63. Tura kelām varam terāzū tuşam
Ol kıyāmet zemzemesi kim kopa
64. Her bir kişiye nefsi kāsī ola ḫatı³⁷
Ol Resül der ümmeti vāḥ ümmeti
65. Kurlıla daḫı şırāḫ u hem mizān
Elli biñ yıl olisardur bī-zamān
66. Halk çevre kaplayup odlar³⁸ yaḫar
Zārī kılup yalvaram ben ol Ḥaḫḫ’a
67. Cümlesi ‘uryān oluben durısar

³⁴ Vezin kusurludur.

³⁵ Vezin kusurludur.

³⁶ Vezin kusurludur.

³⁷ Vezin kusurludur.

³⁸ odlar: otlar, nüsha

68. 'Adl için ol Hâk terâzû kırisar Ol cehennem kükreyüp odlar ³⁹ şaçar Yir bulmazlar kim halâyıklar kaçar	Hoş du'âmı itme red eyle kabûl 80. Şol günâhlı 'âşiler oğlum kızım Cümlesine fidâ eyleyem özüm
69. Ol zebâniler elinden ot yalın Baş yalın ayak yalın hem ceb yalın	81. Eylegil baña 'azâbı sen Çalab Uçmağı erzânî kıl 'âşime hep
70. Her biri zârî kılup odlar ⁴⁰ yaçar Çâre ister göz urup baña bakar	82. Bunlaruñçün şamuya ben yanayın Zîrâ oğlumdur bular ben anayın
71. 'Adl için pes ol terâzû kırıla Hayr u şer' ü müzd ü yazık şorıla	83. Böyle deyüp hâzrete ben yüz uram Terâziniñ şağ yanında şuram ⁴³
72. Tartalar pes her kişiniñ 'amelin Getüreler baş açık çıplak yalın	84. Her bir ümmetiñ terâzûya gele Pes hayırdan günâhı artık gele
73. Ol araya getüreler ümmeti Kuşanuben şöyle dutam himmeti	85. Kōmayam inmege günâhı yanın Kendi hayırımıñ koyam peşin onun
[157b]	86. Cehd idem ki ol yanı ağır gele İnşâ'allâh kim ol ümmet kırtıla
74. Şuram anda mizânıñ bir yanına Çâre olam 'âşileriñ cânına	87. Böylelikle ger terâzû inmeye Ol melek kim anı tartar şanmaya
75. 'Âşî ümmetiñ yazuğı çoğısa Ol zebâniler gelüben kaçısa	88. Hâsan'ın ağulı gömleğin alam Ağlayam feryâd idem zârî kılam
76. Ağlayam zârî kılam anda cânım Yalvaram hâzrete kalduram elüm	[158a]
77. Yâ Kerîm u yâ Raḥîm u yâ Şamed Kim şifâtiñ <i>kul hüvellâhu eḥad</i> ⁴¹	89. Yine varam mizânıñ bir yanına Çâre olam 'âşileriñ cânına
78. Yâ Ğafûr u yâ Şekûr u yâ Ğanî Bol keremlü sulṭân esirge beni	90. Anıñ ile toğrı gelmez mi hisâb Çok ola yazukları ger bî-hisâb
79. Luṭfiñ uş fazlıñ raḥmetiñ bol ⁴²	91. Hüseyin'in kanlu gömleğin alam Zârî kılam çağıram şurı kelâm

³⁹ odlar: otlar, nüsha

⁴⁰ odlar: otlar, nüsha

⁴¹ "De ki: 'O, Allah'tır, bir tektir.'" El-İhlâs 112/1.

⁴² Vezin kusurludur.

⁴³ Vezin kusurludur.

92. Eydem ki ey rahmeti çok rahmeti
Bize bunlarsız gerekmez cenneti
93. Ol şevāb üzerine uram anı
Ağır ola terāziniñ ol yanı
94. Der nice kim daħı koyam üstüne
Yalvaram ol Muştafa'nıñ dostına
95. Anca yalvaram Haqq'a zāri kılam
Tā baña bağışlaya 'āşī gulām
96. Vardur ümizim ola sözüm kabül
Benim iş-budur sözüm bil yā Resül
97. Anıñ ile olmaya açam başım
Ağlayam efgān idem dökem yaşım
98. İşidicek hoş sevindi Muştafa
Ol dem anda Fātima'ya kıldı du⁴⁴
99. İşbu söze i'tikādiñ var ise
Vir şalavāt Muştafa'ya hālişā
100. Degdi nevbet 'Ā'işe'ye söyleye
Vaşf-ı hālin ol velī şerh eyleye
101. Döndi baqdı 'Ā'işe'ye ol Resül
Yerde gökde ol uşüllerden usül
102. 'Ā'işe'ye dedi daħı söylegil
'Ā'işe der söylemezem bellü bil
103. Resül eydür gizleme söyle söziñ
Her kime söyler iseñ bilsün öziñ
- [158b]
104. 'Ā'işe der ben deyem āħir saña
Yā nebī bu sözi dimezim saña
105. Resül eydür 'Ā'işe hātün degil
Var bu sözi sen babaña söylegil
106. 'Ā'işe der babama ne söyleyem
Ne-sözüm var ki hikāyet eyleyem
107. Resül eydür 'Ömer 'Osmān 'Alī'ye
İşbu üçden söylegil bir veliye
108. 'Ā'işe der hiç dimezem maħlūka
Sözimiz kendim direm yā Hālīk'a
109. Böyle dedi ağlayu durdu uru
Hılvete girdi hemān ol içeru
110. Der nice-kim bırağup açdı başın
Zāri kırup anca dökdi göz yaşın
111. Yüzin urdı toprağa zāri kırup
Dedi yā Rabbi dilerem 'āşī gelüp⁴⁵
112. Ki mü'minler anası dedin sen
baña⁴⁶
Baş açup ümize geldim ben saña
113. Mü'min hem Müslimān hem 'āşī⁴⁷
Ol benim oğullarımdur kamusı
114. 'Āşī oğullar için yandur beni
Nice dileriseñ göyündür beni
115. 'Āşilerçün gireyin ben tamuya
Yā neyin ben rahmet it sen
kamuya
116. Kamusıçün sen bana eyle 'azāb
Oda yandur gerek eyle kül kebāb

⁴⁴ Vezin kusurludur.⁴⁵ Vezin kusurludur.⁴⁶ Vezin kusurludur.⁴⁷ Vezin kusurludur.

<p>117. Böyle deyüp ağladı kıldı figân
Hâk Çalab kıldı kabûl sözün
hemân</p> <p>118. Secdeden getürmedin çün ol
başın
Zârî kılup anca dökdi göz yaşın</p> <p>[159a]</p> <p>119. Âh idüben iñledi kıldı enîn
Gözi yaşı kana döndi tiz hemîn</p> <p>120. Ol burada taş u toprak divârı
İşiden ol zârlığı kıldı zârı</p> <p>121. İşiden hayvân bile ağlaşdılar
Yüzi üzre her birisi düşeler</p> <p>122. Şöyle zârî kıldı ki kopdı taşâ
Taş eridi yüregi başdan başa</p> <p>123. Anda olan cemâ'at hep ağladı
El getürüp cümlesi âmîn didi</p> <p>124. Taş u toprak cümle yüz urdı
Hâk'â
Didiler kim ey Kerîm u zî-bekâ</p> <p>125. Sen esirge kim bu za'if 'avratı
Yüreginden tütünü tüter katı</p> <p>126. Böyle deyüp ağladı katı katı
Hâk Çalab esirgedi ol 'avratı</p> <p>127. Rûzî kılsun Hâk size Dârü's-selâm
Şıdk ile diñ eş-şalâtu ve's-selâm</p> | <p>128. İşit imdi n'eyledi Rabbü'l-Celîl
Muşafâ'ya nâzil oldu Cebrâ'il</p> <p>129. Var selâm ilet eyit kim yâ habîb
'Â'îşe dertlülere oldu tabîb</p> <p>130. Disün ol 'Â'îşe kim şıdkı bol⁴⁸
Göñlini ol bizden itmesün melûl</p> <p>131. Ol bizim dostımızñ hâk'ı-durur
Ol habîbiñ helâli ehl-i beyt-
durur⁴⁹</p> <p>132. Ben nice revâ görem-kim tamuda
Vara 'âşiler için oda yana</p> <p>[159b]</p> <p>133. Hâk Çalab böyle deyüben söyledi
Anları bağışladım saña dedi</p> <p>134. Cebrâ'il'e dedi kim yâ Cebrâ'il
Bu sözi itdüm kabûl şöyle degil</p> <p>135. Ben aña bağışladım 'âşileri
'Âşiler çün kılmason dañı zârî⁵⁰</p> <p>136. 'Â'îşe çünki baña tutdı yüzün
Tamuya giyürmeyem oğlun kızın</p> <p>137. 'Âşî oğullarınıñ alsın elin
Cümlesin uçmaga giyürsin yarın</p> <p>138. Tâc u taht u milketi bağışlayam
Velî her ne diler ise işleyem</p> <p>139. Bunları uçmağda tahta geçürem
Cümleye tâhir şarâbın içürem</p> |
|---|---|

⁴⁸ Vezin kusurludur.

⁵⁰ Vezin kusurludur.

⁴⁹ Vezin kusurludur.

140. Dağı dîzârımı anda gösterem
 141. Şöyle zârî kıldı ki çopdı taşā
 Taş eridi yüregi başdan başā
142. Anda olan cemā'at hep ağladı
 El getirüp cümlesi āmin didi
143. Taş u toprak cümle yüz urdı
 Hakk'a
 Didiler kim ey Kerim u zî-bekā
144. Sen esirge kim bu za'if 'avratı
 Yüreginden tütünü tüter katı
145. Böyle deyüp ağladı katı katı
 Haq Çalab esirgedi ol 'avratı
146. Rūzî kılsun Haq size Dārū's-selām
 Şıdķ ile diñ eş-şalātu ve's-selām
147. İşit imdi n'eyledi Rabbū'l-Celil
 Muştafa'ya nāzil oldu Cebrā'il
148. Var selām ilet eyit kim yā habīb
 'Ā'işe dertlülere oldu tabīb
149. Disün ol 'Ā'işe kim şıdķı bol⁵¹
 Gönlini ol bizden itmesün melül
150. Ol bizim dostımızñıñ hakkı-durur
 Ol habıbiñ helāli ehl-i beyt-
 durur⁵²
151. Ben nice revā görem-kim şamuda
 Vara 'āşiler için oda yana
 [159b]
152. Haq Çalab böyle deyüben söyledi
 Anları bağışladım saña dedi
153. Cebrā'il'e dedi kim yā Cebrā'il
 Bu sözi itdüm kabül şöyle degil
154. Ben aña bağışladım 'āşileri
 'Āşiler çün kılmason dağı zârî⁵³
155. 'Ā'işe çünki baña tıtdı yüzün
 Tamuya giyürmeyem oğlun kızın
156. 'Āşî oğullarınıñ alsın elin
 Cümlesin uçmağa giyürsin yarın
157. Tāc u taht u milketi bağışlayam
 Velî her ne diler ise işleyem
158. Bunları uçmağda tahta geçürem
 Cümleye tahir şarābın içürem
159. Dağı dîzârımı anda gösterem
 Ne kim gönli dile geydür hep
 virem
160. İrdi Cebrā'il hemān-dem ol sâ'at
 İndi gökden bize yayuben çanad
161. İndi durdı Muştafa'nıñ katına
 Söyledi bu sözleri hazretine
162. Şāz-mān oldu Resül'İN hātırı
 Hep sevindi cümle aşhābıñ varı
163. Görince seniñ için cehd itdiler
 İşi bunda görüp anda gitdiler
164. Aç gözüñi sen de gāfil olmağıl
 Vir şalavāt Resül'e olma bağıl
165. 'Āşî ümmet ümizi bunlar-durur

⁵¹ Vezin kusurludur.⁵² Vezin kusurludur.⁵³ Vezin kusurludur.

Dağı bunlara uyan cânlar-durur

166. Anlarıñ şefâ'atine eyle kim âh⁵⁴
Rûzî mücrimlere ey pâdişâh⁵⁵
[160a]

167. Bî-çâre Yahyâ'yı gör kim 'âşîdir
'Âşîlikde 'âşîleriñ hâşîdir

168. 'Âşîliğin 'arz kıldı hâzrete
Ümîz ile Hakk'a geldi rahmete

169. Muşafâ ile 'Â'îşe hürmetini⁵⁶
Raḥmet it yarın di hoş hâlini?⁵⁷

170. Bunlarıñ yüzi şuyı-çün yâ Kerîm
Çamu halka rahmet it kim yâ
Raḥîm

171. Oḳuyanı diñleyeni yazanı

⁵⁴ Vezin kusurludur.

⁵⁵ Vezin kusurludur.

⁵⁶ Vezin kusurludur.

